

עין משפט‏**ג**‏**נר מצוה**

ב א מ״י פ״י מהל׳ יבוס הלכה טו סמנ עשין לא טוש״ע אה״ע סימן קנב סעיף יב:
ג ב מ״י שם הל׳ כא טוש״ע שם סעיף ז:
ד ג מ״י שם הלכה יד טוש״ע שם סעי׳ א:
ה ד מ״י שם הלכה כב טוש״ע שם סעי׳ ז:

‏◄ ‏►

תוספות ישנים

ובולן אס מתו. הך מתני' הוי' לא לא וו אף וו לא וו מתו דבדין הו' לנרתיקין מותרות דאין הערוה קיימת בשעת יבוס אלא אפילו מיאט דלחיא הערוה קנן מ"מ לנרתיקין מותרות ולי"מ מיאט דבטו שלא נשאת מעטלס לו דמי דהמאן קא עקר קדושי קמאי ופשוטא לנרתיקין מותרות אלא אפילו נתגרשו דעשה מעשה קדושין גמורים אפ"ה לנרתיקין מותרות ולי"מ נתגרשו דבשעת שמת לא היתה ערוה עמו כמורת אשיות לפי ששעה מעשה לעקור קדוש' אלא אפילו נמצאת אילונית דבשעה שמת היתה הערוה עמו כמורת אשיות לפי שלא עשו מעשה לעקור קדושיין אלא הס כסוף כמו שהם חתלה אפ"ה לנרתיקין מותרות משום דהוי כמי שאלה היתה אשתו: (א) וה"ר ר' יעקב מקורביל מפרש דמאי אמרת דלמא אילונית היא אפ"ה לנרתיקין מותרות ואי"כ לא היתה אשה אחיו. לפי שאילו היה יודע שהיא אילונית לא קדשה. כמו כן נמי אם היה יודע בבירור שמות כשהיא קטנה לא יקפיד בזמן מועט כי"כ אם היא אילונית. ועוד י"ל דהא דלמתיקן קטנה אינה מתייבמת שמה חתלה אילונית היינו לפטור כרתה להשגא לשוק בשעה חתלה אילונית ומנא שיש לו לייבם הנהי לפי שהנהי וקוקה לו והייתי כי האל: ליחתי לחמות אשה כדנשא. וקשה הא דלמתי' פ' ד' מיתות (סנהדרין מו:). כל מקום ששני הנמשך דרך מנין אין מוקדם ומאוחר והלכך מאי קשאי ליה הכא ליתני אחות אשה יו'. ואית דמתני' דכי אמרי' אין מוקדם ומאוחר ה"מ הכא דקא חשבי המנין לבי מעשה כגון ו' סמינס (גמ' סא:). וקאמר דכל מקום דלמר דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ מו' סמינס וסדר יומא (יומא ס.) כדקאמר התם. ואיני י"ל דהיי' דלמתיקן אין מוקדם ומאוחר שאם עשה מהמאוחר מוקדם לא קפדיקן בה. מיהו מ"מ צריך לתת טעם בדבר למה הקדים המאוחר והכא נמי נהי דאין מוקדם מיהו מ"מ ביון דמן הדין היה ליה למתני' לחמות אשה כדנשא צריך לתת טעם למה לא הקדימה ומש"ה קא מצינא ליה דליתני לחמות אשה כדנשא:

ב:

חמש עשרה נשים

פרק ראשון יבמות

אין שנמצאו אי־גוּרית. דאילונית קדושי טעות הן ולא היתה אשת אחיו ומימה [דאמרינן] (לקמן ד' סא:). קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין כו' קטנה שמה תמא' אילונית ואמאי תמייבס ממה נפשך דאם אינה אילונית שפיר מייבס ואם היא אילונית נמי שרי דלא היתה אשת אחיו ואר"ת דההיא בקבלה עילויה וכה"ג משני בריש בן סורר (סנהדרין טז:). (א) והי"ר אברהם מצורגווילה תירץ בנמצאת אילונית בחיי האב והקפיד אבל לאחר מיתה דלמא אם היה קיים לא היה מקפיד ולא נהירא דבהדיא קמני בתוספתא (פ"א) נמצאו אילונית בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה לנרתיקין מותרות ובגמ' (א) אפרש בע"ה למאן דשרי כרת בתו אילונית אפי' כהכיר בה מאי חידוש השמייענו בתוספתא בין מחיים בין אחר מיתה וא"ת דהכא משמע דאילונית לא בעי גט [אפי' מדרבנן] דאי בעיא היתה כרתה חוללת ולא מתייבמת כרתנן במתני' כל שיכולה למאן ולא מיאנה כו' ובכמובז בפרק האלמוני (דף ק:) תנן הממאנת והשניה והאילונית אין להם כמזבה משמע הא גיטא בעיא דהכי דייק בהמדיר (כמובז דף עג. וסז) וי"ל דהתם נקט האי לישנא משום דלא מצי למנקט אין כריכין גט משום שניה דקמני בהדיהו מדע דע"כ ממאנת לא בעיא גיטא אי"נ בהמדיר לא דייק הכי אלא משום דברישר קמני אינה מקודשת ובסיפא תלא שלא כמזבה והא דתנן בהשולט (גיטין דף מו: וסז) המוציא אשתו משום אילונית לא יחזיר ומפרש משום קלקולא דשמא תנשא לאחר ויהיה לה בנים ויאלמר

כו' ונמצא גט בטל ובניה ממורים דמשמע בעיא גט אר"י דהתם במוציאה משום ספק אילונית שאין הסמינים ניכרים יפה מדע דקמני סיפא נשאת לאחר והיו לה בנים ואילו ודאי אילונית אין לה רפואה דבהערל (לקמן עט:). פליגי ר"ע ור"א בקריס חמה אם חולץ וחולצין לאשמו שיש לו רפואה ובאילונית לא אשכחן דפליגי אף על גב דבקידשה על תנאי וכנסה סתם איכא למ"ד בהמדיר (כמובז עב:). דבעיא גט היינו דוקא בשאר מומין דאיכא דמחיל אבל אילונית שזם אדם אין מוחל ואפי' לאצי דמפרש טעמא משום דאין אדם בועל בעילת זנות היינו בשאר מומין דמסיק אדעתיה ובדעתו אפי' ידיו בה מומין בועל לשם קדושין אבל אילונית דלא שכיח לא מסיק אדעתיה ומשום חשש אילונית לא יהא בועל לשם קדושין:

ואי אתה יבול צורב בחמותו שמיאנה. וא"ת משכחת לה מיאון בקידושי טעות דמנא דבי ר' ישמעאל אפי' בנה מורכב על כמיפה מנמאנת והולכת לה ומירץ ריבין דמתני' איירי בקטנות ועוד אמר ר"י דבקדושי טעות מצי למימר דאפי' מיאון אינה כריכה ולא הוה מצי למיתני בסיפא כל שיכולה למאן כו' וממאנת דר' ישמעאל לאו דוקא דאפי' לא מיאנה לאו אשתו היא ואם ערוה היא כרתה מותרת מיהו בפרק בא סימן (גמ' נג. וסז) משמע דבקדושי קטנות [נמין] איירי ר' ישמעאל גבי בתו של ר' ישמעאל שצאת למאן בבית המדרש ובנה מורכב על כמיפה ורבתה בביה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו לדיק יבשל בו זרעו וגמרו ואמרו עד מתי הבת מנמאנת עד שתצאי ב' שערות ומשום ר' ישמעאל קאמר דגמנו דליכא למימר משום דר' יהודה גמנו דלמר עד שירצה השחור על הלבן דהא מודה רבי יהודה בנבעלת דאינה יכולה למאן והא דפריך בפרק נושאין על האנוסה (לקמן ק: וסז) וממאנת מי קא ילדה ומשני בקדושי טעות כו' ישמעאל הא דשביק קידושי קטנות דאיירי בזה לאו משום דמודי ר' ישמעאל בקידושי קטנות אלא משום דההיא סוגיא אליבא דשמואל ושמואל לא סבר לה כרבי ישמעאל בקדושי קטנות כדמוכה בפרק מי שמת (ב"ב קט: וסז) אבל בקדושי טעות סבר כוותיה כדלמר בהמדיר (כמובז עד. וסז) קידש על תנאי ובעלה אינה כריכה הימנו גט

והיינו כרבי ישמעאל וצריך לומר מתני' לא כרבי ישמעאל והא דקאמר בגמרא (דף טז.) בפלוגמא לא קמיירי היינו דוקא אמינאי דט"ו נשים: **דלצבתר שריפה** סקי־ה חמורה. בזהם נקט הכי דאפילו היתה סקילה קלה בכל ד' מיתות בית דין הי"ל למיתני כלתו בזה חמותו ובכל הך ליכא מיתה אלא כרת לחודהי: **בתו** ביון דאתיא **מדרשא** **חביבא** צ"ה. היינו בתו מאנטוסמו כדפי' בקוונטרס אבל בתו מנשואתו מערות אשה וצתה נפקא דלא גרע מצת אשתו וא"ת והיכי נפקא והא אין מזהירין מן הדין כדלמר לקמן בפ"ב (דף כב:) גבי אחותך בת אביך (היא) או בת אמך דצריך למכתב אחותך היא לחייב על אחותו בת אביו וצת אמו לומר שאין מזהירין מן הדין ואר"י דלא דמי דהתם לא איירי קרא אלא באחותו שאינה מן האב ומן האם דבת אביך או בת אמך משמע מן האב שלא מן האם ומן האם שלא מן האב וכדמפרש קרא כהדיא מולדת בית או מולדת חוץ (ויקרא יח) דמלתגמינן

ואשם אחיו שלא היה בעולמו. כגון ראוּבֵן שמת בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה ושמו לוי ועמד שמעון וייבס אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו שמהן לפני לוי שמהן פטורות לפי שאשת ראוּבֵן שנשאת לשמעון אסורה ללוי וענוש כרת עליה לפי שאשת אח

בכרת כשאר עריות שנפרשה דכתיב וראשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם^[כ] ובולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו יביצע פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת ומת כשם שבתו פטורה כך צרתה פטורה הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שצרת בתו פטורה כך צרת צרתה פטורה אפילו הן מאה כיצד אם מתו צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת מתה בתו או נתגרשה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת^[כ] וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת: **גב' מכדי** כולחו מאחות אשה ילפינן ליתני אחות אשה ברישא וכ"ת תנא חומרי חומרי נקט ור"ש היא דאמר שריפה חמורה אי הכי ליתני חמותו ברישא דעיקר שריפה בחמותו כתיבא ועוד בתר חמותו ליתני כלתו דבתר שריפה סקילה חמורה אלא בתו^[כ] ביון דאתיא מדרשא חביבא ליה בולחו

אילונית שמקחו מקח טעות ולא היא אשת אחיו וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינה אשתו ומתייבמת כרתה: ואי אשה יכול לומר כו'. שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו הלכך לאו אילונית היא ומיאון נמי ליכא שהרי גדולות הן ואין מנמאנת אלא יתומה קטנה כדמפרש לקמן בפי' ב"ש: **כשם שצנו פטורה**. שהרי אסורה לו ואין שם אח אלא הוא כך כרתה פטורה כדיליף בגמרא^[כ]: **הלכה כרת בתו ונשאם לאחיו השני**. דהייבא דיש אח אחר שמהין מותרות לו אינן פטורות שהרי יש כאל מלות יבוס ומתייבמת האחת והשניה פטורה דכתיב את בית אחיו (דברים כה) בית אחד הוא בזוגה ולא שמים [לקמן מד:]. ואם ייבס האחד את כרת בתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו: **כשם שצרת בתו פטורה**. שנאכרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון שנפלה עם בתו לפניו ופטרתה בתו הימנו והרי היא עליו כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לו עולמית: כך **כרת כרסה**. אשת אחיו השני האחרת פטורה שזו פוטרתה. וטעמא יליף בגמרא^[כ] מלצורר (ויקרא יח) שצרת ערוה פוטרת כרתה: ואפי' **הם ק'**. אחים והלכה כרת כרתה של בתו ומתייבמה לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שמהין נאסרות על זה וכן לעולם: **כרסה מוסרה**. להמייבס לו שהרי בשעת זיקת ייבוס אינה כרתה: **וכל היכולה למאן**. כגון שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה אינה אלא מדרבנן^[כ] וזיקת נפילתה מדרבנן^[כ] אינה פוטרת כרתה מן החליצה ולהתייבס אסורה כדמפרש טעמא בגמרא^[כ] שגראית כרת ערוה: **גב' מכדי כולחו**. עריות מה שפטורות מן הייבוס: **מאחוס אשה ילפינן**. לקמן בשמעתינן [א:]. ור"ש היא. דלמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין מט:) שריפה חמורה ולהכי תנא רישא בתו וצת בתו כולחו עד אם חמיו כשריפה: **בחמותו כתיב**. ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה ומה היא בנאש ישרפו (ויקרא ט:). **כלחו**. בסקילה בפ' ד' מיתות (שם דף נג.). וכל שאר עריות דמתני' אינן במיתות בית דין אלא בכרת: **ביון דאסיא מדרשא**. ליאכר עליו מציבא ליה לתנא ואקדמה כרשא. ולקמן [א:] מפרשי לה:

כולחו והיינו כרבי ישמעאל וצריך לומר מתני' לא כרבי ישמעאל והא דקאמר בגמרא (דף טז.) בפלוגמא לא קמיירי היינו דוקא אמינאי דט"ו נשים: **דלצבתר שריפה** סקי־ה חמורה. בזהם נקט הכי דאפילו היתה סקילה קלה בכל ד' מיתות בית דין הי"ל למיתני כלתו בזה חמותו ובכל הך ליכא מיתה אלא כרת לחודהי: **בתו** ביון דאתיא **מדרשא** **חביבא** צ"ה. היינו בתו מאנטוסמו כדפי' בקוונטרס אבל בתו מנשואתו מערות אשה וצתה נפקא דלא גרע מצת אשתו וא"ת והיכי נפקא והא אין מזהירין מן הדין כדלמר לקמן בפ"ב (דף כב:) גבי אחותך בת אביך (היא) או בת אמך דצריך למכתב אחותך היא לחייב על אחותו בת אביו וצת אמו לומר שאין מזהירין מן הדין ואר"י דלא דמי דהתם לא איירי קרא אלא באחותו שאינה מן האב ומן האם דבת אביך או בת אמך משמע מן האב שלא מן האם ומן האם שלא מן האב וכדמפרש קרא כהדיא מולדת בית או מולדת חוץ (ויקרא יח) דמלתגמינן

דילידא

מסורת הש"ס

(א) קדושין מד: [לקמן יב: ג:]. (ב) [לקמן קז:]. (ג) א: כ"ב קס: [גדרים ג: מיר ב: ב"ק ז: וצחים מת. בבביות יב: לקמן ל: ג:]. ר"ה יב:]. (ד) [ויקרא יח: ט] ודברים כה:]. (ו) [דף ג:]. (ז) [לקמן ג:]. (ח) [לקמן ג:]. (ט) כפ"א טוסף: ספק: (י) [לקמן ג:]. (יא) [לקמן יב: ד"ה מני שחיו].

‏◄ ‏►

מוסף רש"י

ובולן. ט"ו עריות ששניו שפוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבוס. ויליף לה מקרא שהערוה הטפלת ליבוס לפני קרוב שהיא עליו בכרת פטורה ופוטרת כרתה. וכו'ן העריות אם מתו. קודם שמת הבעל, או מיאנו. כבעל, או נתגרשו. דכשמת ונפלה הנדה לפני היבוס לא כרת ערוה היתה ולא פטרה ערוה לנרתיק מותרת ליבוס (קדושין טז:). וכל היכולה למאן ולא מיאנה. בתו קטנה הנשואה לאחיו ולא קיבל אביה קדושין, כגון שהשאה אביה חתלה לאחר ונתגרשה והיא יתומה בחיי האב ויכולה למאן ולא מיאנה בו ומת, צרתה חולצת. שאין זו כרת הבת להיפטר משום כרת ערוה. הואיל והבית יכולה למאן אינן נשואין הואיל ולא מיאנה הבת הואל לה כך כרת ערוה במקת (לשון טז:).